

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики

Кафедра української мови

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

УКРАЇНСЬКА ЛІНГВІСТИКА: ІСТОРІЯ ТА НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ

підготовки магістра

Луцьк – 2020

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» підготовки магістра. 26 серпня 2020 р. 11 с.

Розробник: Костусяк Наталія Миколаївна, професор кафедри української мови, доктор філологічних наук, професор.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри української мови

протокол № 1 від 26 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри: проф. Микола Мірченко

© Костусяк Н. М., 2020 р.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<u>Денна форма</u>	<u>магістр</u>	Вибіркова
Кількість годин / кредитів <u>120 / 4</u>		Рік навчання – 2
ІНДЗ немає		Семестри – 3
		Лекції – 22 год
		Практичні (семінарські) – 12 год
		Самостійна робота – 78 год
		Консультації – 8 год
Форма контролю: залік		
Мова навчання: українська		
Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<u>Заочна форма</u>	<u>магістр</u>	Вибіркова
Кількість годин / кредитів <u>120 / 4</u>		Рік навчання – 2
ІНДЗ немає		Семестри – 3
		Лекції – 12 год
		Практичні (семінарські) – 6 год
		Самостійна робота – 88 год
		Консультації – 14 год
Форма контролю: залік		
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	<i>Костусяк Наталія Миколаївна</i>
Науковий ступінь	<i>доктор філологічних наук</i>
Учене звання	<i>професор кафедри української мови</i>
Посада	<i>професор кафедри української мови</i>
Контактна інформація	<i>т. +38095-11-430-77, kostusyak.nataliia@vnu.edu.ua</i>
Дні занять	<i>http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi</i>

III. Опис дисципліни

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» укладено для здобувачів освітнього рівня магістр.

1. Анотація курсу

Вибірковий курс «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» зорієнтований на вивчення історії науки про мову, що становить основу глибокого й цілісного дослідження її розвитку. Без осмислення процесу становлення мови, її суспільної функції, закономірностей розвитку не можна побудувати об'єктивної та правильної теорії пізнання мови як системи. Опанування вибіркової дисципліни «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» має теоретично-практичне спрямування й велике пізнавальне значення, а також відіграє особливо важливу роль у підготовці висококваліфікованих філологів, здатних логічно мислити, об'єктивно оцінювати досягнення лінгвістів і висувати власні продуктивні ідеї.

Магістри вивчатимуть:

- загальнотеоретичні проблеми лінгвістичної науки в Україні від XIX ст. до наших днів;
- закономірності й тенденції становлення вітчизняної лінгвістики в контексті понять *держава, ідеологія, політика* та низки інших зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливали на її формування й розвиток у різні часові зрізи;
- сучасний стан та проблеми мовознавства в Україні;
- тенденції розвитку новітньої лінгвістики з акцентом на її інтердисциплінарний (міждисциплінарний) і комунікативно-функційний, когнітивний, соціологічний, психологічний та ін. виміри.

Обравши курс «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» й ґрунтовно опанувавши його, магістри **знатимуть** основні етапи розвитку вітчизняної лінгвістичної думки, найважливіші напрями роботи українських науковців минулого й сучасності; опанують новітні лінгвістичні концепції, що віддзеркалюють актуальні проблеми мови та мовознавства; навчатимуться об'єктивно аналізувати науковий доробок дослідників та їхні конкретні досягнення на тлі всього лінгвістичного процесу, застосовуючи набуті знання й уміння під час написання наукових статей, кваліфікаційної роботи, у майбутньому дисертації тощо.

Магістри отримають **навички** висококваліфікованого науковця-філолога, здатного аналітично мислити, аналізувати різні лінгвістичні гіпотези та мовні явища, робити власні висновки та узагальнення, дискутувати, успішно комунікувати, працюючи в групах, обґрунтовувати свою думку, полемізувати щодо мовної ситуації в Україні з акцентом на демографічно-комунікативний аспект та ін.

Концепція викладання

Основну й найголовнішу інформацію студенти отримають на лекційних заняттях, а також студіюючи запропоновану до курсу літературу. Залежно від обсягу та складності матеріалу на лекціях викладач застосовуватиме пояснювально-ілюстративний метод та / або метод проблемного викладання. Крім того, послуговуватиметься такими методиками, як розповідь, пояснення, бесіда. Результативність практичних занять забезпечуватимуть частково-пошуковий та / або репродуктивний методи, індивідуально-групова форма діяльності й ін.

Упродовж всього семестру викладач відповідатиме на запитання магістрів, надаватиме консультації. Пріоритетним у навчальному процесі викладач вважає толерантний діалог, повагу до думки кожного, комфорт у спілкуванні, взаєморозуміння. Вислухає поради кожного щодо вдосконалення програми й практичних завдань.

2. Пререквізити / Постреквізити

Пререквізити

Курс «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» перебуває в тісному зв'язку з низкою дисциплін, які вивчали раніше, зокрема «Загальне мовознавство», «Сучасні методики навчання», «Українська мова в професійному спілкуванні», «Професійна майстерність викладача-філолога».

Постреквізити

Знання, уміння й навички, які студенти здобудуть, опанувавши дисципліну «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку», необхідні для написання статей, кваліфікаційних робіт, майбутньої професійної діяльності.

3. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета вибіркової навчальної дисципліни «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» – опанування найважливіших концептуальних і методологічних знань про українську лінгвістику ХІХ – першого двадцятиріччя ХХІ ст., розуміння загальних закономірностей та тенденцій її розвитку, формування вмінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

До найважливіших завдань курсу «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» належить глибоке оволодіння теоретичними відомостями про основні етапи вітчизняного лінгвістичного процесу ХІХ – поч. ХХІ ст., місце цього періоду в історії українського мовознавства, що сприятиме формуванню цілісного та об'єктивного уявлення про закономірності становлення й розвитку лінгвістичної науки загалом; акцентування на мовній політиці держави, напрямках роботи вчених-теоретиків сучасності; розвиток практичних навиків застосувати знання у професійній діяльності з дотриманням норм академічної доброчесності; виховання почуття поваги до державної мови та її дослідників.

4. Результати навчання (компетентності)

Опанування курсу «Українська лінгвістика: історія та новітні тенденції розвитку» передбачає набуття студентами таких **компетентностей**:

о інтегральної (ІК):

ІК: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми в галузі лінгвістики в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

о загальних (ЗК):

ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК 5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

о фахових (ФК):

ФК 1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ФК 6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для розв'язання професійних завдань.

ФК 7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ФК 9. Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН 2. Упевнено володіти державною мовою для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною мовою.

ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.

ПРН 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН 10. Збирати й систематизувати мовні факти.

ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного матеріалу.

ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

5. Структура навчальної дисципліни (денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Українське мовознавство XIX – поч. XX ст.						
Тема 1. Основні етапи розвитку українського мовознавства. Особливості функціонування й розвитку української мови та науки про неї у XIX ст.	36	8	4	22	2	ДС, РЗ, ІРС / 14 балів
Тема 2. Українське мовознавство поч. XX ст.: найважливіші напрями роботи та досягнення	26	4	2	18	2	ДС, РЗ, ІРС / 6 балів
Разом за модулем 1	62	12	6	40	4	20 балів

Змістовий модуль 2. Українська лінгвістика 30-х років XX – поч. XXI ст.						
Тема 3. Основні наукові здобутки мовознавців 30-х – 80-х років XX ст. Науковий доробок мовознавців діаспори	32	6	4	20	2	ДС, РЗ, ІРС / 14 балів
Тема 4. Тенденції розвитку новітньої лінгвістики в незалежній Україні: інтердисциплінарний, комунікативно-функційний, когнітивний, соціологічний, психологічний виміри	26	4	2	18	2	ДС, РЗ, ІРС / 6 балів
Разом за модулем 2	58	10	6	38	4	20 балів
Види підсумкових робіт						Бал
МК1						ІРС / 30 балів
МК2						ІРС / 30 балів
Всього годин / Балів	120	22	12	78	8	100 балів

Структура навчальної дисципліни (заочна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Балів
Змістовий модуль 1. Українське мовознавство XIX – поч. XX ст.						
Тема 1. Основні етапи розвитку українського мовознавства. Особливості функціонування й розвитку української мови та науки про неї у XIX ст.	29	4	1	20	4	ДС, РЗ, ІРС / 14 балів
Тема 2. Українське мовознавство поч. XX ст.: найважливіші напрями роботи та досягнення	27	2	1	20	4	ДС, РЗ, ІРС / 6 балів
Разом за модулем 1	56	6	2	40	8	20 балів
Змістовий модуль 2. Українська лінгвістика 30-х років XX – поч. XXI ст.						
Тема 3. Основні наукові здобутки мовознавців 30-х – 80-х років XX ст. Науковий доробок мовознавців діаспори	34	4	2	25	3	ДС, РЗ, ІРС / 14 балів
Тема 4. Тенденції розвитку новітньої лінгвістики в незалежній Україні: інтердисциплінарний, комунікативно-функційний, когнітивний, соціологічний, психологічний виміри	30	2	2	23	3	ДС, РЗ, ІРС / 6 балів
Разом за модулем 2	64	6	4	48	6	20 балів
Види підсумкових робіт						Бал
МК1						ІРС / 30 балів
МК2						ІРС / 30 балів
Всього годин / Балів	120	12	6	88	14	100 балів

*Форма контролю: ДС – дискусія, РЗ – розв’язування завдань, ІРС – індивідуальна робота студента, МК – модульний контроль.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Організація самостійної роботи студентів передбачає поєднання прийомів репродуктивного, частково-пошукового та дослідницького методів. Для забезпечення самостійного опанування матеріалу запропоновано перелік необхідної навчальної, навчально-методичної літератури, із нею можна ознайомитися в бібліотеці та відповідних сайтах, покликання на які подано в загальному списку джерел.

Готуючись до практичних занять, студенти повинні опрацювали теоретичний матеріал, поданий на лекціях та інших запропонованих джерелах.

Програмою передбаченою самостійне виконання двох модульних робіт (МК1, МК2) (див. у рубриці «Політика оцінювання»).

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Політика оцінювання студентів відповідає *«Положенню про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки»*. URL : https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2020-02/Polozhennia_potoczne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf та *«Положенню про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»* URL : https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/1_Viznannya_rezultativ_VNU_im._L.U._2_red.pdf.

Студент, сумлінно готуючись й *активно* виступаючи на практичних заняттях, а також виконуючи запропоновані викладачем завдання з дотриманням *норм академічної доброчесності*, може отримати максимально 40 балів. Мета практичних занять – з’ясувати ступінь засвоєння теоретичного матеріалу та формування вмінь і навичок його застосовувати на практиці.

У разі проведення онлайн-занять (через карантинні заходи) студенти повинні подбати про мікрофон, веб-камеру, справність технічних засобів, що забезпечить успішну віртуальну комунікацію. У такому разі екран має бути ввімкнений у викладача й студентів.

Якщо через об’єктивні причини студент не відвідав заняття чи хоче покращити свій результат, то зможе в дні консультацій скласти (перескласти) тему, але не пізніше як за тиждень до дати призначення заліку.

Студент може отримати максимум 60 балів за успішно виконаних дві модульні роботи (МК1, МК2) (по 30 балів за кожну). Викладач запропонує кожному окремий перелік завдань.

За наявності документа про опанування сертифікатного курсу, дотичного за проблематикою до вибіркової дисципліни, студент може не скласти однієї чи кількох тем (відповідно до кількості зазначених у сертифікаті годин).

Політика викладача щодо дотримання принципів академічної доброчесності

Навчальна діяльність побудована на послідовному дотриманні прав та обов'язків учасники навчального процесу (викладача та студентів), визначених Законом України «Про вищу освіту». Відповідаючи на теоретичні питання, виконуючи завдання до практичних занять, МК та ін., студенти повинні пам'ятати про неприпустимість подання інформації, що не стосується проблематики, а також мають дотримуватися всіх інших норм академічної доброчесності та кодексу етики. У разі їхнього порушення передбачено покарання, зокрема перескладання тем, заліку, повторне написання модульних робіт.

Див.: 1. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL : <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>. 2. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL : <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf>.

V. Підсумковий контроль

Якщо за результатами поточного опитування й МК студент набрав менш ніж 60 балів чи хоче покращити рейтинг, то він може отримати бали, підготувавши теми, які не складав чи за які одержав низький бал.

Якщо за поточний і модульний контроль студент набрав мінімально 75 балів, то заліку він може не скласти.

На заліку для кожного студента передбачено окремий білет, що містить три теоретичних питання. Максимальний бал за кожне питання – 20 балів.

За незгоди з оцінкою студент має право звернутися до проректора з наукової роботи та вимагати повного розгляду справи.

VI. Шкала оцінювання заліку

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навч. посібник. Київ : Вища шк., 1991. 231, [1] с.

2. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918–1941). Київ : Наукова думка, 1991. 260 с.

3. Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах : наук.-навч. посіб. Донецьк : ДонНУ, 2006. Ч. 1. 184 с.

4. Інститутові української мови – 10 років. *Українська мова*. 2001. № 1. С. 4–10.

5. Костусяк Н. М. Історія українського мовознавства : робоча програма та методичні вказівки для студентів напряму підготовки 6.020303 «Українська мова і література». Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 36 с.

6. Костусяк Н. М. Луцька граматична школа: функційно-категорійний алгоритм досліджень. *Лінгвістична історіографія кафедри української мови: до 50-ліття від часу заснування: колективна монографія / упоряд. Т. Є. Масицька, Н. М. Костусяк, О. Г. Межов, І. А. Мельник*. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. С. 181–186. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18446>.

7. Костусяк Н. М., Межов О. Г. Префіксальні інновації як засіб психологічного впливу на свідомість реципієнтів. *Психолінгвістика. Psycholinguistics*. 2018. Вип. 24 (2). С. 97–113 (*Web of Science*). URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/17874>.

8. Костусяк Н. М., Приймачок О. І. Дериваційна й частиномовна концепції Є. Куриловича та сучасних українських функційних граматистів: зіставний аспект. *Волинь філологічна: текст і контекст. Полоністичні студії : зб. наук. праць*. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2019. Вип. 27. С. 70–80. URL : <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/17877>.

9. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус. Чернівці : Рута, 1998. 208 с.

10. Шевельов Ю. В. Портрети українських мовознавців. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2002. 132 с.

11. Kostusiak N., Navalna M., Mezhov O. The Functional-Cognitive Category of Femininity in Modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2020 (20), s. 1–12. <https://doi.org/10.11649/cs.2310> (*Web of Science*). URL : <https://doi.org/10.11649/cs.2310>.